

KRONIKA – CHRONICLE
**K osemdesiatinám lesníckeho ekológa, fytoceológa a typológa
 prof. Ing. Ivana Vološčuka, DrSc.**

Jubilant sa narodil 21. 1. 1935 v Akline – v bývalej Podkarpatskej Rusi (ako súčasť vtedajšej ČSR), a tohto roku sa dožil v dobrom zdraví, vynikajúcej kondícii a v tvorivej pracovnej atmosfére 80 rokov. Pod prekrásnymi Poloninami – v Akline a v Sevlúši (dnes Vinohradovo) prežil svoje detstvo. Po repatriácii do obnove-ného Československa sa s rodinou

usídlil v Klenovci a maturoval v roku 1953 na gymnáziu v Tisovci. Štúdium lesného inžinierstva ukončil na lesníckej fakulte Vysoké školy lesníckej a drevárskej vo Zvolene v roku 1958. Už počas štúdia prejavil hlbší záujem o lesnú vegetáciu ako pomocná vedecká sila na katedre dendrológie a fytoceológie, pričom sa venoval najmä problematike dubín.

Lesnícku fytoceológiu a ekológiu lesa dôsledne poznával počas typologického prieskumu lesov Slovenska, v ktorom pracoval v rokoch 1958 – 1974 v Lesoprojekte Zvolen (od roku 1963 po zrušení Typologickej pobočky ako vedúci typologickej sekcie pobočky Lesoprojekty v Žiline), kde sa vypracoval na popredného odborníka. Túto etapu života jubilanta možno označiť za jednu z troch významných oblastí (popri ochrane prírody a akademickej – vedeckovýskumnej a pedagogickej činnosti), nenahraditeľnú školu nielen praktickej ekológie lesa, ale všeobecne aplikovanej ekológie. Osud nebol k nemu žičlivý, lebo bol pre svoje názory a postoje z politických dôvodov prepustený v roku 1974; ďalej pracoval ako referent pestovania lesa na Lesnom závode v Martine.

Z tohto obdobia je však zjavné jeho pokračovanie v odbornom vzdelávaní. V roku 1964 absolvoval skúšku odborného lesného hospodára, v období 1965 – 1969 bol externým vedeckým aspirantom lesníckej fakulty Vysoké školy zemédskej v Brne, kde mu bol školiteľom najznámejší lesnícky fytoceológ a ekológ prof. RNDr. Ing. Alois Zlatník, DrSc. (škooliteľom – konzultantom bol prof. Dr. Ing. Ján Halaj, DrSc. z VÚLH Zvolen). Z politických dôvodov mu však umožnili obhajobu kandidátskej dizertačnej práce na tému *Rast a produkcia smreka v bukovej jedline na Slovensku až v roku 1983*, kedy získal na LFVŠLD vo Zvolene aj vedeckú hodnosť kandidáta poľnohospodársko-lesníckych vied. V rokoch 1967 a 1968 absolvoval na LFVŠLD vo Zvolene aj postgraduálne štúdiá – napred z pestovania lesov, potom aj z hospodárskej úpravy lesov.

V rámci 17-ročného pôsobenia na Lesoprojekte vykonával typologické práce na celom území Slovenska – od Kováčovských kopcov po Babiu horu a od Východných Karpát až po Malé Karpaty, čo mu, ako vnímavému pozorovateľovi procesov a javov v prírode, dalo veľmi dobrý základ na rozvíjanie vedeckej špecializácie ekológie lesa. Zaujímal sa hlavne o produkčnú ekológiu a uverejnil početné práce s typologickým zameraním. V nich nazhromaždil množstvo faktografických údajov, získaných meraniami a štúdiom v teréne. Ekologické poznatky o lesných ekosystémoch aplikoval

v značnom rozsahu v rámcových zásadách obhospodarovania lesov podľa modelov hospodárskych súborov lesných typov pre konkrétne lesné hospodárske celky.

Ďalšie štvrtstoročné obdobie (1975 – 1999) sa u jubilanta spája s profesionálnou prácou v organizáciách štátnej ochrany prírody, pri ktorej vychádzal z vopred získaných skúseností lesníckeho typológa a ekológa. Tu pracoval v rozličných odborných i riadiacich funkciách (1975 – 1980 odborný pracovník pre starostlivosť o lesy v Slovenskom ústave pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody v Bratislave – na Správe CHKO Malá Fatra v Gbeľanoch, od roku 1981 vedúci oddelenia ochrany genofondu na Ústredí štátnej ochrany prírody v Liptovskom Mikuláši, 1990 – 1994 riaditeľ Správy Tatranského národného parku v Tatranskej Lomnici, 1995 vedecký pracovník pre zariaďovanie lesov na Výskumnej stanici Štátnych lesov TANAP-u, 1996 – 1997 generálny riaditeľ Správy národných parkov SR v Liptovskom Mikuláši). Na obdobie jeho pôsobnosti v štátnej ochrane prírody sa viaže mnoho aktivít, ovplyvňujúcich vývoj aplikovanej ekológie na Slovensku ako aj teoretické základy i podoby manažmentu ochrany prírody, prípadne modely chránených území u nás, založené na jeho bohatých domácich i zahraničných skúsenostiach. Zdôrazňujeme predovšetkým majstrovské využívanie jeho poznatkov najmä pri systémovej prístupe k hodnoteniu siete prírodných rezervácií ako aj vypracovaní teoretických a metodických podkladov na vykonávanie starostlivosti o prírodné rezervácie. Uplatnil ich aj pri výbere stacionárnych plôch na monitorovanie vývoja lesných geobiocenóz Slovenska.

V rokoch 1983 – 1994 zostavil a vydal obsiahle monografie o chránených krajinných oblastiach a národných parkoch SR. Editorovaním ôsmich monografií, do ktorých prispel aj erudovanými kapitolami o lesných rastlinných spoločenstvách, lesoch a lesnom hospodárstve ako aj ochrane prírody vo vzťahu k maloplošným chráneným územiám, vytvoril obdivuhodnú sériu publikácií, ojedinelú nielen u nás, ale aj v zahraničí. Svoje odbornovo-vedecké a filozoficko-etické postoje k mnohým aktuálnym, ale aj pretrvávajúcim problémom v prírode, krajine i v environmentálno-ekologickom povedomí a vzťahu spoločnosti k životnému prostrediu človeka a bioty vyjadril prof. Vološčuk spolu s kolegom Ing. Igorom Míchalom, CSc. v záslužnej publikácii *Rozhovory o ekológii a ochrane prírody* (1991).

Osobne som stál vo funkcii predsedu komisií pri troch významných mílnikoch života Ivana Vološčuka (DrSc., docent, profesor). Prvým bola obhajoba jeho doktorskej dizertačnej práce *Ekosystémová analýza maloplošných chránených území v Slovenskej republike* (1992) v Komisii vedného odboru Náuka o lesnom prostredí. Touto prácou posunul slovenskú ochranu prírody po teoreticko-vedeckej a systémovej stránke na vyšší piedestál, čo sa veľmi pozitívne ocenilo aj v rámci IUCN.

Za tretiu etapu profesionálneho života jubilanta možno pokladať tú, v ktorej nastúpil vedecko-pedagogickú čin-

nosť, pričom sám prof. Vološčuk ju hodnotí ako „najkrajšie zavŕšenie svojej púte za poznaním zákonitostí fungovania prírodných ekosystémov a vplyvu spoločnosti na ne, lebo získané poznanie mohol sprostredkovať mladým ľuďom“ – študentom.

Od roku 1995 (kedy sa habilitoval na Fakulte ekológie a environmentalistiky TU vo Zvolene za docenta Ekológie krajiny v špecializácii Ochrana prírody) bol externým, od roku 1999 interným učiteľom FEE (v tomto roku sa stal profesorom v odbore Ekológia). Prednášal predmety Environmentálne systémy – Lesný ekosystém (Ekológia lesa), Základy lesníctva, Starostlivosť o chránené územia, Národné parky a Ochrana prírody a krajiny na FEE TU. Tu bol od roku 2000 do 2003 aj dekanom v Banskej Štiavnici. Ďalšie roky pôsobil ako koordinátor Biosférickej rezervácie Tatry pri ŠOP – Správe TANAP-u v Tatranskej Štrbe.

Vo vedeckovýskumnej činnosti robil inventarizačný prírodovedný výskum viacerých rezervácií, napr. v CHKO Veľká Fatra v komplexnom výskume CHKO Slovenský kras, v expedícii do pralesov Zakarpatskej Ukrajiny, kde po 50 rokoch obnovil výskumné plochy prof. Zlatníka a uskutočnil detailný monitoring štruktúry a dynamiky rastu prírodných lesných ekosystémov. Bol vedúcim projektu, hodnotiaceho autochtónnu dendroflóru Slovenska, na FEE pracoval na zakladaní, meraní a vyhodnocovaní monitorovacích plôch vo vzťahu k stabilite lesných ekosystémov, na dynamike krajinoekologických procesov v ekosystémoch Štiavnických vrchov v meniacich sa ekologických podmienkach atď.

Od roku 2008 je jubilant vedeckovýskumným pracovníkom Inštitútu výskumu krajiny a regiónov FPV UMB v Banskej Bystrici. Ostáva spomenúť najmä jeho mimoriadne tvorivé aktivity v oblasti publikačnej činnosti, ktoré sa viažu na nedávne i súčasné výskumné projekty, ktoré vedie, ale najmä na jeho cenné bohaté odborné skúsenosti, získané od štúdia cez všetky pracoviská a funkcie, ktoré na nich zastával. V tejto oblasti ho charakterizuje mimoriadne odborné i jazykové nadanie (ovláda 6 jazykov) a neobyčajná pracovitosť a húževnatosť – atribúty, ktoré vedel vždy dokonale využiť. Na ich konci stojí v súčasnosti 867 napísaných a zostavených prác vo forme vedeckých a odborných monografií, kapitol v nich, ďalej pôvodných vedeckých prác, referátov na konferenciách, sympóziách a kolokviách, ako aj rôznych ďalších publikácií, správ, scenárov výstav, filmov a pod. Obdivuhodný počet 106

publikácií je takých, ktoré napísal za obdobie svojho 7-ročného pôsobenia na terajšom pracovisku. S publikovanými prácami jubilanta sa spája v ostatných rokoch najmä riešenie projektov o bukových pralesoch Karpát (svetové prírodné dedičstvo), o výskume dynamiky sukcesných procesov, dendroflóry, štruktúry ekosystémov na stacionárnych plochách NP a BR Slovenský kras, ako aj o výskume dynamiky zmien štruktúry biodiverzity, ekosystémov a krajiny v NP Malá Fatra. Z najnovších publikácií hodno spomenúť aspoň vedeckú monografiu *Teoretické princípy ekologických procesov, funkcií a služieb ekosystémov* (2013).

Na UMB pôsobí aj pedagogicky – na Fakulte prírodných vied prednáša predmet Environmentálne systémy – Lesný ekosystém, pre ktorý napísal učebnicu i viaceré tituly študijnej literatúry. Osobitne treba vyzdvihnúť, že počas viacerých rokov pedagogického pôsobenia vychoval prof. Vološčuk nielen množstvo bakalárov, magistrov a inžinierov, ale aj mladých vedeckých pracovníkov s hodnotami CSc. a PhD., čím vytvoril vedeckú školu v špecializáciách ekologicky poňatej ochrany prírody a v lesníckej ekológii.

Za veľmi záslužnú možno označiť aj prácu jubilanta v mnohých domácich i medzinárodných vedeckých spoločnostiach, vedeckých a redakčných radách, v ktorých bol predsedom alebo zastával popredné funkcie, a tak svojimi názormi, postojmi a návrhmi ovplyvnil riešenie mnohých závažných problémov aplikovanej ekológie i ochrany prírody. Za viaceré aktivity dostal prof. Vološčuk mnohé ocenenia. Za všetky spomeniem to najcennejšie, medzinárodné – je držiteľom Zlatej medaily Svetového fondu ochrany prírody – WWF, ktorú mu v roku 1993 udelil prezident WWF princ Philip, vojvoda z Edinburghu, za rozvoj ochrany prírody vo Východnej Európe.

Za všetky, aspoň v stručnosti vopred spomínané, ale inak veľmi pestré a bohaté aktivity, nášmu jubilantovi ďakujeme a prajeme mu v dobrom zdraví veľa tvorivých síl a ešte mnoho úspechov v ďalšom rozvíjaní ekológie, ochrany prírody a krajiny.

Rudolf Midriak

*Inštitút výskumu krajiny a regiónov FPV UMB Banská Bystrica
Cesta na amfiteáter, SK – 974 01 Banská Bystrica,
Slovenská republika, e-mail: r.midriak@seznam.cz*